

FISKÅ FÔRUM

Nr 1 - 2020

OPPAL OG RUGEEGG
- fôring som velferdstiltak

Tid for plantevern

Veterinærens viktigste
råd i lammingen

Fiskå Mølle

En ny vår

2019 er historie og foran oss ligger et nytt år med nye muligheter. Fjoråret ble heldigvis en opptur for store deler av norsk landbruk. I motsetning til 2018 var været med oss og vi fikk store avlinger av både gras og korn. Utsiktene for kjøttproduksjon bedret seg for flere av produksjonene. Helt uten skyer var imidlertid heller ikke fjoråret. Konsekvensen av bortfallet av støtten til eksport av Jarlsberg-ost kom opp i dagen. Utkjøpsordningen som kom på plass for å redusere norsk melkeproduksjon har allerede ført til at mange velger å selge ut melkekvoten og avslutte melkeproduksjonen.

Klimautfordringene er en av de største utfordringene norsk landbruk står overfor, og fjoråret var året hvor ordene bærekraft og det grønne skiftet for alvor kom på agendaen. Klimaaftalen mellom regjeringen og bondeorganisasjonene viser at norsk landbruk tar utfordringen på alvor og tar sin del av CO2-reduksjonen.

Året 2020 har startet med ny regjering, Corona-virus og en januar måned hvor varme- og nedbørsrekordene har stått for fall. Både dette, og det som er nevnt over, kommer nok til å påvirke oss i 2020.

Landbruket er imidlertid spesielt, utviklingen følger i liten grad konjunktorene. Klima og værforhold er i stedet utslagsgivende for resultatet i en stor del av norsk landbruk. La oss håpe 2020 blir et år hvor klimaet spiller på lag med norsk landbruk og hvor vi får bukt med den overproduksjon som en fortsatt har i noen produksjoner.

*Leif Kåre Gjerde
Daglig leder, Fiskå Mølle*

INNHOOLD

Helgjødssel
- aktuell til beite

6

Fiskå Mølle importerer
plantevern

24

Veterinærens tips
til lemminga

14

Introduksjon
Fiskå Kraftfull
- nytt fôr til storfe

28

Oppal og rugeegg
Seks millioner
slaktekylling fra Haukali

18

Opti Norm Energi
Landets rimeligste
slaktegrisfôr

30

MEDVIRKENDE

UTGITT AV
Fiskå Mølle
www.fiska.no

TRYKK
Kai Hansen Trykkeri

REDAKSJON/DESIGN
OG LAYOUT
april AS
www.april.no

FORSIDEBILDE
Thomas Søyland

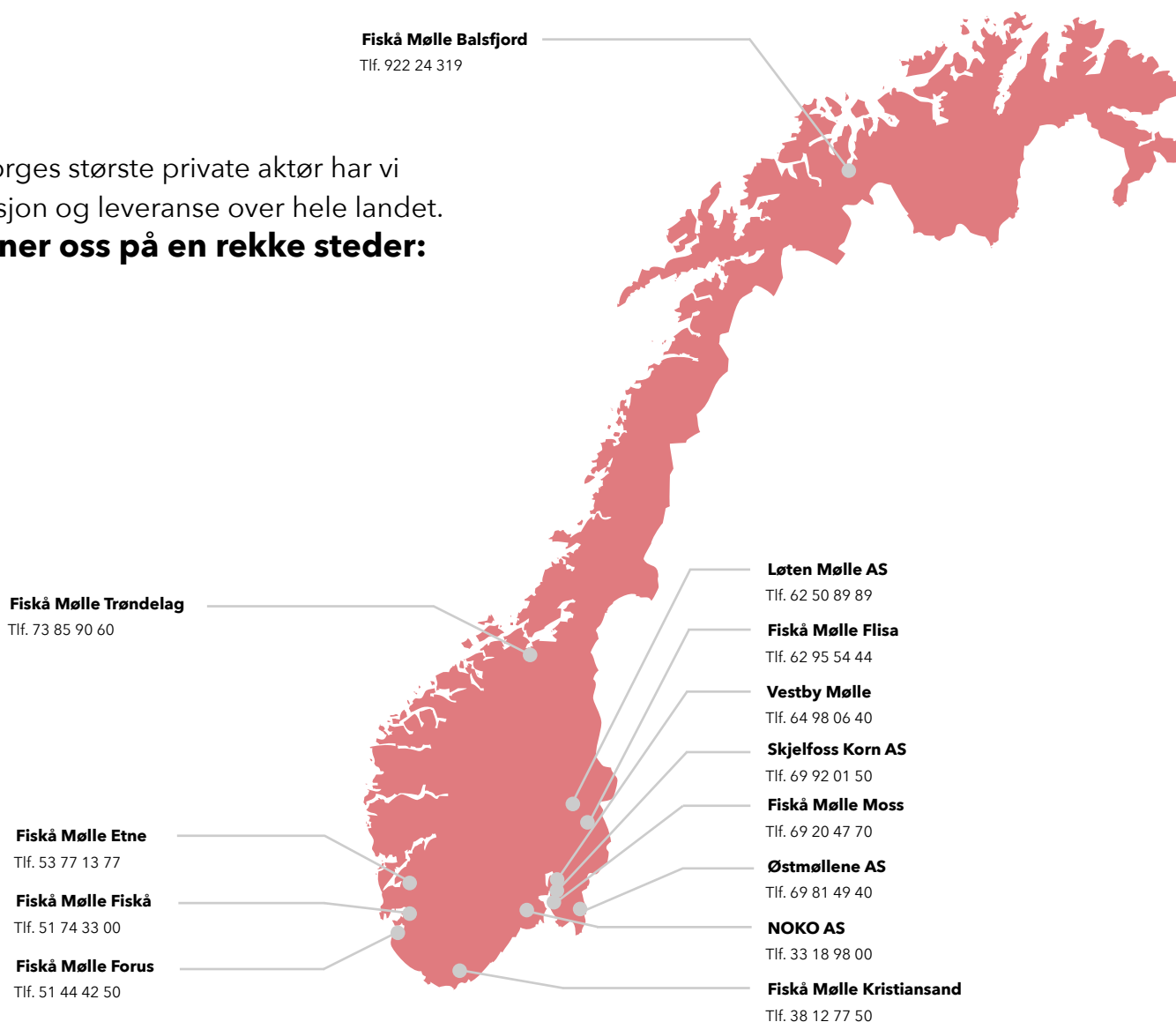
FOTO
Maren Nordbø
Jon Arne Tjelta
Frida Isadåra Årseth
Frida Meyer
Fiskå Mølle

TEKST
Maren Nordbø
Kjell-Rune Vik
Rita Rakstad
Tone Runhild Skadsem
Rangvald Gramstad
Bernt Hoel
Bjørn Tor Svoldal

E-FAKTURA:

Fiskå Mølle Tau tilbyr faktura per e-post, e-faktura eller som EHF.

Som Norges største private aktør har vi
produksjon og leveranse over hele landet.
Du finner oss på en rekke steder:

Lager og forhandlere

SØRLANDET

Audnedal, Konsmo
Simon Valand
Tlf 38 28 16 05

Evje
Maskinsalg AS
Tlf 37 93 00 89

Marnardal
A.G. Vigemyr AS
Tlf 38 28 82 10

Lyngdal
Traktor AS
Tlf 38 34 51 03

Hægebostad
Birkeland Handelslag
Tlf 38 34 87 55

Vennesla
Maskinsalg AS, Hægeland
Tlf 38 15 33 68

Arendal
Stoa Maskin
Tlf 37 00 53 60

Audnedal, Byremo
Byremo Landhandel
Tlf 38 28 01 93

VESTLANDET

Gloppen
Fiskå Mølle, Sandane
Tlf 977 82 547

Sunnfjord
MM Øvrebø
Tlf 57 71 72 04

Vindafjord
Magnus Sørhus
Landhandel, Vats
Tlf 52 76 51 06

Karmøy
Hagia Karmøy
Tlf 52 84 67 88

MIDT-NORGE

**Ytre Namdal/Brønnøy
- avdeling Måneset**
Ole Morten Fjær
Tlf 48 94 66 22
E-post: fjaertransport@gmail.com

Gjemnes
Høgset Terminalen AS
Tlf 71 29 48 00

NORD-NORGE

Andøy
Lager Risøyhamn
Tlf 76 11 53 90

Vestvågøy
Lager Stamsund
Tlf 76 05 40 82

Nesna
Lager Saura
Tlf 976 66 910

Finneidfjord
Lager Finneidfjord
Tlf 901 83 472

Steigen
Ålstadøya Førsentral
Tlf 75 77 75 60

Leirfjord
Sigurd Hoff Kraftfôr
Tlf 952 02 805

Harstad
Andreas Lund
Tlf 77 07 70 56

Rødøy
Lager Vågaholmen
Tlf 75 09 89 00

Ny salgsansvarlig på Flisa

I januar startet Ole Vasaasen som salgsansvarlig på tonnvarer ved Fiskå Mølle Flisa. Han har tre års erfaring som tonnwareansvarlig fra Felleskjøpet på Kirkenær. Ole er utdannet agronom ved Jønsberg Landbruksskole og har bachelorgrad i landbruksteknikk fra Høgskolen i Hedmark, avdeling Blæstad. På Flisa vil han jobbe tett med bønder innen gjødsel, såkorn, såfrø, plantevern og folie.

– Jeg ser frem til å komme i kontakt med nye kunder og pleie eksisterende kundeforhold. Dialogen med bøndene er viktig, understreker Vasaasen.

Fiskå tar markedsandeler

Fiskå Mølle og samarbeidende anlegg leverer stadig mer kraftfôr til norske bønder. Selv om totalmarkedet for kraftfôr gikk ned i 2019 sammenlignet med 2018, øker Fiskå Mølle sin produksjon. Markedsandelen er nå godt over 18 prosent totalt i landet.

Andelene øker mest på svin og fjørfe, mens salget på drøv er stabilt. Veksten er primært i Rogaland, Trøndelag og i kjerneområdene på Østlandet. I Rogaland er markedsandelen rekordstor, med godt over 32 prosent. Dette skyldes en god økning på svin og fjørfe det siste året.

Det moderne verktøyet i kampen mot frøugraset

Pixxaro™ EC
Arylex™ active

UGRASMIDDEL

Arylex™ active – et moderne virksomt stoff til bekjempelse av bredbladet ugras i korn. Ingen værbegrensninger eller begrensninger med hensyn til neste kultur og ingen resistens gjør at du med Arylex™ active alltid er sikret. Den er bra på vassarve (selv resistent), jordrøyk, rødtvetann, då, meldestokk, klengemaure, tranehals m.fl. Den er effektiv selv fra lave temperaturer som gjør den egnet i vårt nordiske klima.

Pixxaro™ EC er den mest effektive resistensbryteren i markedet, da den inneholder to aktive stoffer som er resistensbrytere – Arylex og fluroksypyr (samme aktive stoff som i Starane™). Det er en kostnadseffektiv løsning som kan brukes med gode resultater allerede fra 5°C i hvete, rug, rughvete og bygg. Pixxaro EC er blandbar med de fleste ugrasmiddler som er tilgjengelige på det norske markedet.

Bruk alltid plantevernmidler med forsiktighet. Les alltid etiketten og produktinformasjonen før bruk.
Overhold alle advarsler og symboler. Pixxaro™ EC: Innhold: 12 g /l Arylex™ active (halauxifen – methyl)
+ 280 g/l fluroksypyr + 12 g/l cloquintocet (safener)

KONTAKT

Darko Kosoderic
+46 76 881 32 80

HELGJØDSEL

- den mest aktuelle organiske mineralgjødsla til beite for kommande vekstsesong

Ragnvald Gramstad, Norsk Naturgjødsel

Helgjødsel er etter kvart godt innarbeid i landbruket vårt. Det er viktig at fleire velger dette som første alternativ for kommande vekstsesong. Denne gjødsla bør prioriterast framfor mineralgjødslar 22-2-12 eller 18-3-15. Dette fordi ein vil få eit rimelegare alternativ, og ein slepp tilføra meir fosfor enn naudsynt for optimal vekst. Altså eit betre miljø- og klimatiltak.

LITT OM HELGJØDSEL

Helgjødsla vert produsert på Sele i Klepp kommune på Jæren, kor høne- og kyllinggjødslar inngår som bindemiddel i produksjonen. Det vert i tillegg tilført nitrogen, kalium med tillegg av kopar og kobolt. I dag kan ein få Helgjødslar 18-1-10 tilsett selen, og alternativt tilsett både selen og kobolt. Produksjon av Helgjødslar er eit særskilt tiltak for landbruket vårt i frigjering av spreieareal og resirkulering av næringsstoff. Plantetilgjengeleg fosfor kjem kun frå høne/kyllinggjødsla i Helgjødsla.

DOKUMENTASJON

Helgjødslar har gjennom dei siste 20 år vore utprøvd gjennom ulike forsøk i eng og beite. Det er godt dokumentert med omsyn til avling i både mengde og kvalitet i høve til vanleg mineralgjødslar. Det er bra dokumentert verknad av tilført kobolt og selen. Det har vist positiv langtidsverknad av Helgjødslar i beite i høve til vanleg mineralgjødslar. Hønegjødslar delen avgir truleg N-verknad over litt lengre tid, og erfaringane viser særskilt god avbeiting.

VÅRGJØDSLING TIL BEITER UTAN BRUK AV HUSDYRGJØDSEL, 40 KG/DAA HELGJØDSEL 18-1-10 M/SELEN

Dersom ein vil sikra tilføring av kobolt vel ein å få gjødsla levert med kobolt. Ein kan også få Helgjødslar m/kopar, eventuelt også med kobolt. Helgjødslar med kopar kan vera eit godt tiltak for å vedlikehaldsgjødsla med kopar om ein har behov for det. Kobolt må ein tilføra kvart år.

VÅRGJØDSLING TIL BEITE MED BRUK AV HUSDYRGJØDSEL

I slike høve kan det vera mest fagleg rett med

om lag 2,5 tonn blautgjødslar storfe/daa i tillegg til ca. 15-20 kg/daa kalkammonsalpeter, men ein kan alternativt bruka 20-25 kg Helgjødslar 18-1-10/daa om våren og tilføra 20-25 kg Helgjødslar 18-1-10/daa til første overgjødsling i juni.

I byrjinga av juni og i samband med 1. overgjødsling kan det vera aktuelt med tilføring av selen og/eller kobolt. Då kan ein alternativt nytta Helgjødslar 18-1-10 med om lag 40 kg/daa. Dersom ein meiner dette vert litt vel mykje nitrogen i ein omgang, kan ein fordela dette med om lag 20-25 kg/daa med fire vekers mellomrom. Då vil ein sikra høveleg tilføring av selen og eventuelt kobolt i beitetida.

GRASAREAL UTAN BRUK AV HUSDYRGJØDSEL

I slike situasjonar bør Helgjødslar 18-1-10 vera eit særskilt godt alternativ til tradisjonell mineralgjødslar.

Om våren: God eng til siloslått: 80-90 kg/daa. Etter 1. slått: 55 kg/daa.

Om våren: Eng til høyslått: 55 kg/daa. Etter 1. slått: 55 kg/daa.

>>

Norges
smarteste
beitegjødse!

HEL GJØDSEL

✓ Nå med tilsatt Selen!

- Positivt for immunforsvaret
- Motvirker Mastitt
- Bedre smak og avbeiting

Gjødselen er utviklet i samarbeid med NLR Rogaland. Se naturgjodsel.no for mer info og tester/rapporter, samt forhandleroversikt.

NORSK NATURGJØDSEL

Tlf: 51 42 00 22 • E-post: info@naturgjodsel.no

VELG RIKTIG RUNDBALLEPLAST

Fiskå Mølle har i en årrekke forhandlet rundballeplast av topp, tysk kvalitet.

Ultra Pro stretch har ekstremt god rive- og bruddstyrke. Den kan brukes til både rundballer og firkantballer og gir ingen teleskopering ved høy temperatur.

I år forhandler vi også Silacord, en femlagsfilm som garanterer høy rivemotstand. Den har et høyt nivå av UV-beskyttelse som tar vare på fôret.

Vi tilbyr også Unterland Extra Plus fra en av Europas ledende plastleverandører i Østerrike.

Ved spørsmål om valg av rundballeplast, kontakt

ODDBJØRN LOBEKK

Plantekultursjef ved Fiskå Mølle
Mob: 982 61 255
E-post: olobekk@fiska.no

Bestill på telefon 51 74 33 00
www.fiska.no

Fiskå Mølle

GJØDSLING TIL KORN

 Bernt Hoel, Yara Norge

En ny vekstsesong nærmer seg. De siste årene har det vært god avlingsframgang i norsk korndyrking. På landsbasis, om vi ser bort fra 2018, har det vært bra kornår helt fra 2014. Skal du oppnå et godt resultat må du sørge for at plantene har tilgang til riktig mengde næringsstoff i et balansert forhold når det trengs.

Yara Norge sitt gjødelsortiment og strategiene vi anbefaler er tilpasset norsk jordsmonn, og gir deg de beste muligheter for å utnytte årets avlingspotensial og ivareta jordas fruktbarhet på sikt.

Riktig gjødsling er viktig for et godt resultat. En annen viktig forutsetning for suksess i plantedyrking, er et godt rotsystem. Du må gjøre en systematisk innsats for å sikre gode forhold for rotvekst, og stikkord i denne sammenheng er gunstig jordstruktur, god drenering og riktig pH.

GJØDSELTYPES OG STRATEGIER

Gjødslingsplanen holder orden på forutsetningene på skiftene dine og er utgangspunkt for innkjøp av gjødsel til årets gjødsling. Men tilpasninger til de aktuelle forholdene underveis i sesongen er nødvendig for å optimalisere avlingene.

Fullgjødsel® 22-3-10 og Fullgjødsel® 20-4-11 er gjødels typer godt tilpasset vårgjødsling til korn. Videre er Fullgjødsel® 25-2-6 fin i kombinasjon med husdyrgjødsel på arealer med god fosfor- og kaliumstatus. I tillegg til nitrogen (N),

fosfor (P) og kalium (K) bidrar Fullgjødsel med svovel (S), magnesium (Mg) og bor (B).

Delt gjødsling er en god strategi for å synkronisere og tilpasse tildelingen til plantenes behov. Dette gjelder alle kornarter. Anbefalt delgjødslingstidspunkt i bygg og havre er fra avsluttende busking, rett før stråstrekning. I vår- og høsthvete anbefales, i tillegg til vårgjødsling, to delgjødslinger der den første utføres rett før stråstrekning og den andre i vekstfasen fra flaggblad til aksskyting.

OPTI-NS™ 27-0-0 (4S) og SULFAN® 24-0-0 (6S) er gjødels typer godt tilpasset delgjødsling, da de i tillegg til nitrogen, også sørger for nødvendig svoveltilgang. Kalksalpeter™ er et alternativ for å få i gang veksten i en sturende åker, det kan være for eksempel ved gulning, som et resultat av N-utvasking eller tap til luft ved denitrifikasjon, etter store nedbørmengder.

I tillegg til standardstrategiene nevnt over må behovet for eventuell tilleggsgjødsling vurderes helt fram til aksskyting. Forsøk viser at man får avlingsrespons også ved sein gjødsling dersom åkeren har behov. Det er en myte at man kun oppnår økt proteininnhold når man gjødler ved seine vekststadier.

Ved delt gjødsling vil ofte vårgjødsling med Fullgjødsel® 20-4-11 være nødvendig for å sikre nok P og K, ettersom disse næringsstoffene vanligvis ikke gis ved delgjødslingen. Mer uforutsigbare nedbørsforhold gjør delt gjødsling mer aktuelt enn det var tidligere.

Dette både for å redusere faren for utvasking og sikre at avlingspotensialet utnyttes best mulig. Målet er at mest mulig av gjødsla kommer plantene til gode, det er bra både for avling, lommebok og miljø.

HØYT POTENSIAL

Som nevnt innledningsvis har det vært en rekke gode kornår i seinere tid. Det er ingen enkeltfaktor som forklarer dette. Vekstforholdene har i det store og hele vært gunstige, mange korndyrkere har tatt gode grep når det kommer til drenering, jordstruktur og kalking, og det har vært store framskritt når det gjelder avlingspotensialet i moderne kornsorter. Når disse forutsetningene er innfridd, kan toppavlingene hentes ut ved hjelp av riktige gjødslings- og planteverntiltak til rett tid.

Forsøk med de nyere sortene i bygg har vist at dagens sorter under gode vekstforhold har en meget god evne til å respondere på økt gjødsling. I byggforsøk som ble utført i 2017 under gode vekstforhold hos NIBIO på Apelsvoll, responderte alle sortene med meravlinger som varierte fra 65 til 110 kg korn/daa for å øke delgjødslingen fra 3 til 6 kg N/daa. I dette forsøket ble det gitt 50 kg/daa med Fullgjødsel 20-4-11 ved såing, mens delgjødsling ble utført ved sein busking med OPTI-NS 27-0-0 (4S). Dette viser hvor lønnsomt en optimalisert gjødsling kan være i disse høytvarende sortene.

Lykke til med våronna og vekstsesongen.

Avlingsresponser i gras ved stigende mengder nitrogen og svovel

Bjørn Tor Svoldal, Yara Norge AS

Yara starta opp en forsøksserie i tørkesesongen 2018, med relativt gode utslag for stigende N-gjødsling. Og en serie med mer eller mindre svovelgjødsling. Forsøkene ble gjort i samarbeid med NIBIO og ansvarlige forskere som ledet arbeidet var Anne Kjersti Bakken og Marit Jørgensen.

NITROGENRESPONSER I ANDRE ENGÅR

I 2019 ble det samme forsøket gjennomført i andreårseng på de tre stedene Stjørdal, Klepp og Tromsø (Holt). Det ble tilført balanserte mengder fosfor og kalium, med stigende mengder nitrogen med litt og mye svovel.

Husdyrgjødsel ble ikke tilført i disse forsøkene. Avlingene fra dette året er presentert i Figur 1 på neste side.

Resultatene i disse forsøkene stemmer godt med normen for nitrogengjødsling. For avlinger på 1 200 kilo TS (Stjørdal) og 1 000 kilo TS per dekar (Holt), ville normen ha vært henholdsvis 30 og 24 kilo N per dekar, dersom en regna en førenhetskonsentrasjon på 0,85 FEm per kilo tørrstoff.

Figur 1, 2, 3. Avlinger i eng med timotei og engsvingel gjødsla med stigende mengder nitrogen (se tabell på neste side).

RESPONS PÅ SVOVELGJØDSLING

I 2018 og 2019 gjennomførte vi også forsøk der vi varierte svoveltilførselen. Gjødslingsregimene var like, slik at effekten av behandlingene ble akkumulert i to år. Vi viser her resultat fra to av felta som lå på to ulike jordarter i Stjørdal, og har plukka ut ledd med lik N-gjødsling (totalt 26 kg N/dekar). Ett av spørsmåla vi ville ha svar på var om svovel også bør tilføres etter slått til gjenvekstene, og ikke bare om våren. Det ble tilført totalt 2,7 kg fosfor per dekar i alle behandlinger på begge jordartene, og totalt 15 og 17 kg kalium per dekar på henholdsvis siltig mellomleire og siltig sand. I forsøket ble det benyttet mineralgjødsl. Med disse mengdene

>>

tilsvarer dette cirka en mengde på fem tonn blautgjødning av storfe med en tørrstoffandel på seks prosent. Med en praksis der det nyttes blautgjødning skal vi være klar over at det tilføres som regel en større mengde karbon som både innvirker på N-tilgjengeligheten og svoveltilgjengeligheten.

Figur 4, 5. Avlinger i eng med timotei og engsvingel på to ulike jordtyper i Stjørdal. Tilført svovel (kg/dekar, vår + etter førsteslåt + etter andreslåt) er angitt under stolpene. Middel for 26 KgN/daa.

VARIERENDE UTSLAG

På den siltige mellomleira som hadde et relativt høgt innhold av organisk materiale (åtte prosent organisk karbon), var det i første engåret (2018) ikke statistisk sikre utslag for svovelgjødning på avling (figur 2). På den andre jordarten med lavt innhold av organisk materiale, var det positivt utslag for svovelgjødning, men ingen statistisk sikker forskjell mellom lite og mye svovel.

I andre engåret (2019) var det positivt avlingsutslag av å gjødle med svovel i begge felte, men det var bare på feltet med den magreste jordarten (siltig mellomleira) at det var positivt utslag for svovel i andre- og tredjeslåt.

Tidligere forsøksserier der grunnngjødning med fem tonn husdyrgjødning (2,5+2,5 t/daa til 1. og 2. slåt) ble gjennomført med supplerende mineralgjødning med mer eller mindre

svoveltilførsel var det utslag i alle felt med svovel. Mens det også var utslag for å ta med kalium supplerings i form av Fullgjødning® 25-2-6 eller OPTI-NK™ 22-0-12 (3 % S) på jordartene som var i K-AL-klasse lite og middels.

MINERALANALYSER FOR KORRIGERING AV GJØDSLINGSPLAN

Det er gjennomført uttak av planteprøver for mineralanalyser i forsøksseriene, men i skrivende stund er ikke resultatene klare. N/S-forholdet bør holdes på verdier fra 12/1 til 15/1 for husdyra sin del, som også synes som gunstige verdier for optimal engavling. K/N forholdet på >1 kan være en riktig faktor for optimal avling. I tillegg til planteanalyser kan det være gunstig med husdyrgjødselanalyser for å treffe med den rette mineralgjødningstypen til supplerings.

Arbeidet med disse forsøksseriene er finansiert av Yara Norge AS innenfor prosjektet Kostnadseffektiv grovførproduksjon (Føreff) og gjennomført av NIBIO. Arbeidet videreføres der også husdyrgjødsel integreres i forsøksserien, for dermed å finne den optimale mengde nitrogen i samspill med svovel og kalium på lave statusverdier.

NORMER FOR NITROGENGJØDSLING ETTER NIBIOS GJØDSELHANDBOK

Treslåtssystem: Det gis 18 kg N per dekar til de første 400 FEm.

Toslåtssystem: Det gis 15 kg N til de første 400 FEm.

For begge systemene gjelder at en legger til 2 kg N per 100 FEm utover de første 400 FEm.

Figur 6. Avlingsresultater fra avlingskampene i gras 2014-2018. De grønne normkurvene er basert på to finske og en norsk timoteisort (Grindstad).

Resultatene fra avlingskampene i 2014-2018 viser at gras under gunstige forhold og med en optimal dyrkingsteknikk har et meget høyt avlingspotensial (figur 1). Disse konkurransearealene har bedre vekstforhold enn det man finner på et gjennomsnittsjorde. Likevel viser dette at mange har et stort forbedringspotensial dersom man klarer å fjerne de mest avlingsbegrensende faktorene og optimalisere gjødning og dyrkingsteknikk forøvrig. I prosjektet Grovfør 2020 var et av målene å øke avlingene med 20 prosent innen 2020, og for å få til dette er balansert gjødning en nøkkel til suksess. ||

Se gjerne på reservasjoner og utdypende informasjon på:
nibio.no

Knowledge grows

Grovfôr - grønt gull i norsk landbruk

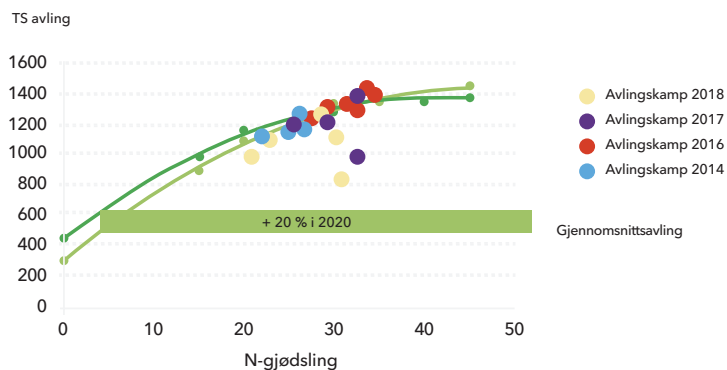

Optimal gjødsling er viktig for å ta ut potensialet i norsk grasdyrking

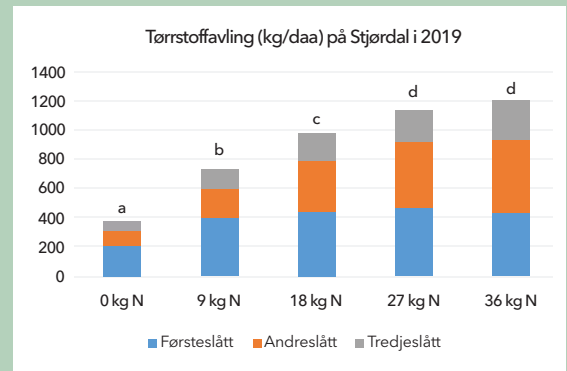
Resultatene fra avlingskampene i gras i 2014-2018 viser at under gunstige forhold og med en optimal dyrkingsteknikk, har gras i Norge et meget høyt avlingspotensial.

Les mer om gjødsling av eng og beite på yara.no

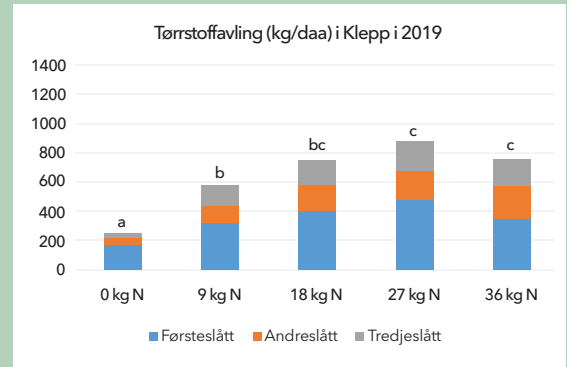
6 Stort potensiale i norsk grovfôr

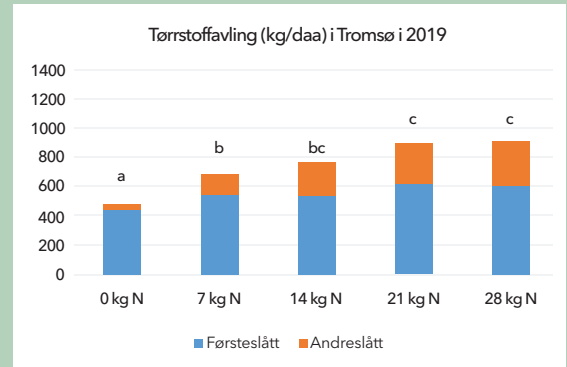
1

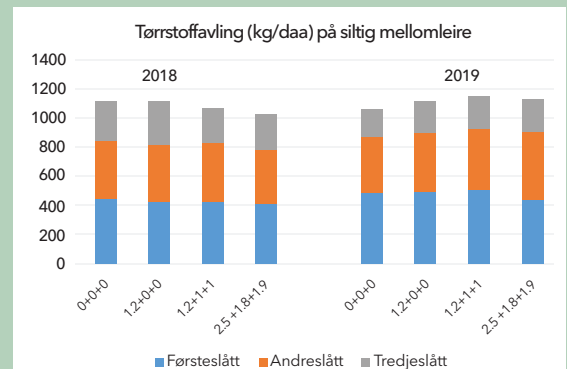
2

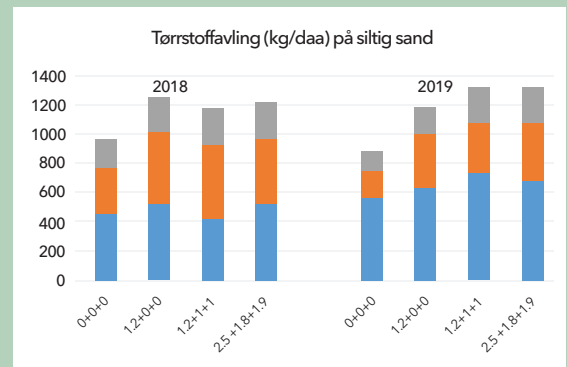
3

4

5

SLIK BLIR DU KLAR FOR LEMMINGA

Lemminga er krevjande og kan by på fleire utfordringar, men det er heldigvis mykje du kan gjere for å unngå dødfødsler og tidleg lammedød. >>

Tone Runhild O. Skadsem, veterinær og rådgiver

Thomas Søyland

Me er på veg inn i den vakraste, men kanskje også mest krevjande, perioden for sauebønder. Fleire tusen lam kjem til verda dei neste månadane, men dessverre døyr mange lenge før dei når beitet. Under og dei første dagene etter fødsel er dei mest kritiske for lamma. Her kan gode rutiner redde fleire.

Bygg på erfaringar frå tidligare år og finn fokusområder for denne sesongen. Skriv ei liste over årets målsetjingar og heng den på veggen. Så er du klar når lemminga går i gang.

BEHALD ROEN

Når lemminga startar kreves fullt fokus frå byrjing til slutt. Risikoen for dødfødsler er størst hjå førstegongsdrektige som bærer fleire lam. Den vanligaste årsaka til dødfødte er skader og feilstillingar i forbindelse med fødsel. Det er derfor viktig å vere tilstades og yte tidleg fødselshjelp.

Mange blir stressa når det oppstår problem. Det er viktig å fiksere dyret skikkeleg før du byrjar med fødselshjelp, og være varsam undervegs. Bruk store mengder glidemiddel. Ei flaske på ein fødsel kan i nokre tilfeller vere heilt nødvendig. Livmora er skjør og sprekker lett.

RÅMJØLK KAN HINDRE LAMMEDØD

Risikoen for tidleg lammedød aukar markant i kull med fleire enn to lam, ifølge ein studie utført av veterinær Ingrid Hunter Holmøy.

Nyfødte er avhengig av å få tilført antistoff og energi gjennom råmjølka. Råmjølk bør gjes så raskt som mogleg etter fødsel. Studier viser at hele 30 prosent av lamma får for lite råmjølk. Du skal berekne 1,5 til 2 desiliter mjølk per kilo kroppsvekt. Eit lam på fem kilo treng difor ein liter råmjølk det første døgnet.

Fleire besetninger måler også råmelkskvaliteten og noterer ned for å følgje med på kva faktisk lamma får i seg. Ved dårleg kvalitet må ein gje meir mengde. Det er lurt å fryse ned god råmjølk til neste år. Hugs å tine mjølka ved maksimalt 50 grader for å unngå denaturering

av antistoff. Råmjølk har effekt mot smitte i 2-3 månadar. Hugs at det hjelper lite med god råmjølk om smittepresset er veldig høgt.

Drick lamma for lite, kan det vere aktuelt å sondeføre. Det kan vere litt skummelt å gjere i starten, men øv deg på eit daudt lam. Kjenn etter om du kjenner to røyr i halsen. Lufttrøyrret er fast på grunn av bruskringer, og plastsonden fyller då ut det mjuke spiserøyrret. Pass på at sonden er skadefri og rein for å unngå å rispe opp hals og spiserøyr.

LAG EIN KUVØSE TIL NEDKJØLTE LAM

For å unngå tap av lam er det viktig å hindre nedkjøling. Utan varmetilførsel i miljøet vil lammet sin temperatur dette raskt, og du må syte for eit tørt og lunt underlag. Kroppstemperaturen er avgjerande hjå nyfødte,

og skal normalt måle 39-40 grader. Fell temperaturen under 37 grader er tilstanden kritisk.

Då bør ein lage ei heimelaga «kuvøse» av halmkasse, varmekasse og varmelampe. Legg ei brusflaske med glovarmt vatn pakka inn i ein ullsokk på magen til lammet, og legg beina rundt.

Slappe, kalde lam blir lett tråkka på av søya, og risikerer innvendige blødningar, sprukken milt, leverruptur og ribbeinsbrot. Slike skader er årsaken til lammedød i 20 prosent av tilfellene. Da døyr ofte lamma et par dager etter fødsel, utan at årsaka er lett å tolke.

UNNGÅ BAKTERIESMITTE

Ein tredjedel av lammedødsfall skuldast imidlertid infeksjoner, vanlegvis frå E.coli-

Veterinæren sine viktigaste råd i lemminga

På førehand:

Lag ein strategi og sett deg mål for årets sesong.

Under fødsel:

Ver tilstades.

Yt tidleg fødselshjelp.

Fiksér søya før du hjelper til.

Heng opp ein oversikt over feilstillingar og

nødvendige korrigeringar (Helsetjenesten for sau).

Ver nøye med vask og hygiene.

Ikkje spar på glidemiddel ved assistanse.

Ver forsiktig! Livmora er skjør og sprekk lett.

Etter fødsel:

Gje råmjølk innan fem minutt etter fødsel (seinst etter fire timer).

Gje nok råmjølk – beregn 1,5-2 dl per kg kroppsvekt.

Bruk sondeføring hjå lam som drikk lite.

Lag ein «kuvøse» av halmkasse, varmeflaske og varmelampe til nedkjølte lam.

Ver nøye med hygien – Agrosan Dry tørker og desinfiserer.

Gje Zoolac (mjølkesyrebakterier) for å

stabiliseretarmfloraen ved behov.

Desinfiser navlen med jod-sprit eller Vetericyn 7+.

Frys ned råmjølk til neste år.

Skriv ned årets erfaringar til neste sesong.

DENKAMILK LAMMEDRIKK

Denkamilk Lammedrikk har hele 50% skummamelkpulver fra TINE.

Sammen med lavt innhold av vegetabilske råvarer øker dermed fordøyeligheten av melken, noe som gir sunnere kopplam og bedre tilvekst.

Med dette produktet oppnår du de beste resultatene på lammene dine.

Bestill vårens DENKAMILK
til gode priser

Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Fiskå Mølle

www.fiska.no

bakterier. Reinhold er ekstremt viktig. Vær nøye med hygien. Navlen er ein innfallspurt til bakterier, som kan føre til både blodforgiftning og leddbetennelser. Det er lurt å desinfisere navlen med jod-sprit. Eit alternativ til jod-sprit er å bruke flytande hypokloritt (Vetericyn 7+ spray, som fås hjå veterinær). Jod i konsentrat er dessverre ikkje lenger tilgjengelig på markedet.

Elles er det veldig effektivt å gje nyfødte lam ein dose mjølkesyrebakterier i munnen. Dei vil hemme E.coli i å oppformere seg i like stor grad. For eksempel er det ei gunstig sammensetjing av mjølkesyrebakterier i Zoolac, som fås reseptfritt på apotek eller i dyrebutikk. Erfaringar viser 90 prosent reduksjon i forekomst av E.coli-infeksjoner dersom Zoolac blir brukt konsekvent til alle nyfødte lam, gjerne så tidleg som mogleg etter fødsel. Eit alternativ er å gje Biola til nyfødte lam. Dette kan også blandast i mjølk til kopplam der det

er utfordringer med laus mage eller diaré. Men igjen er det viktig å unngå høgt smittepress.

Eit tørt miljø er gunstig for å hemme bakterieveksten, og ha det så reint som mogleg. Det er ofte vanskeleg å få vaska lemmegarder mellom kvar lemming, men eit tørrdesinfeksjonspulver er veldig godt hjelpemiddel, for eksempel Agrosan Dry. Dette kan også blandast med strø og brukast i lammegjemme og i kopplam-bingene.

STÅ LØPET UT

Med døgnerberedskap er lemminga svært krevjande for bonden, og mange blir slitne på slutten. Prøv å ordne med hjelp slik de har overskot til å følgje opp dei siste lemmingane. Det er mot slutten det er mest smittepress, særleg med lang inneførsingsperiode. ||

Lukke til i lemminga!

Seks millioner slaktekylling fra Haukali

Veien er lang fra avl til ferdig kyllingfilet i butikkhyllene. Oppal og rugeeggproduksjon krever høy presisjon. Møt to produsenter som jobber hardt for bedre dyrevelferd og optimal ytelse i norsk slaktekyllingproduksjon.

Jobber sammen: Gunleif og Elsa Haukelid har ansvar for hver sitt oppalshus.

Haukalivegen snor seg langs vatnet mot Haukali i Forsand. Lave skyer henger over høyeste fjell. I eventyraktige omgivelser på Haukali gard holder en av fylkets seks oppalere til. Utmerkelser fra skotske Aviagen henger på rekke og rad på veggen i kontoret. Elsa og Gunleif Haukelid er på verdenstoppen i oppal.

– Vi kjenner et stort ansvar. Konsekvensene er store om en flokk skulle svikte. Vi jobber ikke kun for egne resultater, sier Elsa Haukelid.

Kyllingen skal gjennom fire generasjoner før den når norske butikkhylle. 15 elitedyr i Skottland er opphavet til store deler av norsk slaktekylling. Besteforeldre-dyra ales opp i Sverige, før rugeeggene klekkes ved Nortura Samvirkekylling i Våler. Herfra sendes de daggamle kyllingene til Haukelid og andre oppalere i landet. Fiskå Mølle kom inn på markedet med kraftfôr for oppal og rugeegg i fjor vår. Mueslifôret består av grove partikler

med hele korn, for bedre kråsstimulering og næringsopptak. Tonnasjen er liten, men svært viktig i norsk kyllingproduksjon. En flokk er opphavet til en million slaktekylling, og sørger for en verdiskapning på 45 millioner kroner. Et viktig grunnlag blir lagt hos ekteparet Haukelid i Forsand.

– Det er et tøft produksjonsløp, du må være på hele tiden. Men det er utrolig spennende, vi lærer stadig noe nytt, sier produsentene.

JOBBER SAMMEN

Gunleif og Elsa Haukelid tok over heimgården hans i 2004, med 200 vinterfôra sau og 16 stuter. Samme år satset de på verpehøns, før det første oppalshuset sto klart i 2008. Fem år senere klippet de snoren på nok et oppalshus, og begge gikk over til å jobbe fulltid på gården. Nå har de ansvar for hver sitt hus. Hennes er dobbelt så stort som hans, og huser to flokker.

Sammen er ekteparet opphav til rundt seks millioner slaktekylling hvert år.

– Det er en fordel å ha to hus som kan sammenlignes. Vi hjelper hverandre og lærer mye av hverandre. Samtidig blir det alltid litt konkurranse oss imellom, sier Gunleif og ler.

– Det kan være fint å se flokken med nye øyne. Det er godt å diskutere med en som kan faget, sier kona.

Gunleif har 7500 høner og 700 haner av rasen Ross 308 fordelt på 1200 kvadratmeter. Nå er flokken 15 uker, og skal snart videre til rugeeggprodusenten. Han tester det nye mueslifôret fra Fiskå Mølle, og fører automatisk med spinnfeeder, som sprayer fôret ut i dyrerommet. Flokken pikker og spiser rett fra gulvet.

– Det er en naturlig atferd hos høna, sier bonden.

1

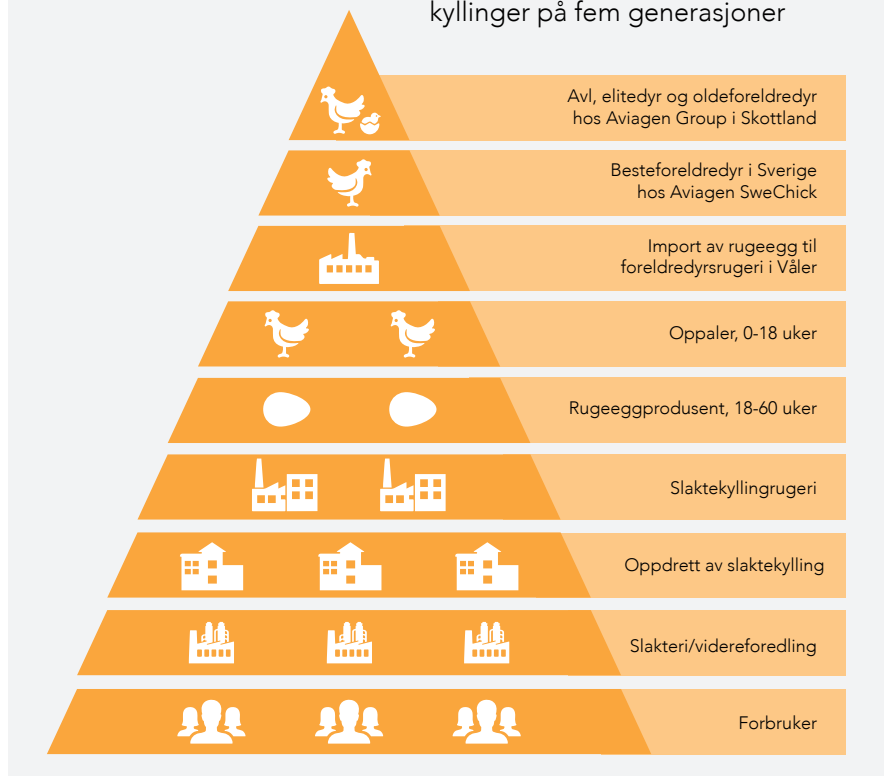
2

3

Avlspyramiden for Ross 308

Fra 15 elitedyr til 91 millioner kyllinger på fem generasjoner

1) Fin krås: Her ser du tydelig hele korn i kråsen.

2) Müesliför: Flokken spiser rett fra gulvet.

3) Imponert: - Forsøket er veldig spennende, sier spesialrådgiver Bjørn Gunnar Stalsberg i Nortura (t.v.).

Produsentene går alltid to daglige runder i huset i forbindelse med føring. I starten av innsettet er de inne hver tredje til fjerde time, hele døgnet. Da foregår føringen manuelt. Etter tre uker veies og sorteres flokken etter størrelse. Målet er jevn kvalitet, lik kjønnsmodning og god eggvekt. Hanene skal være høgreiste med langstrakte bein for å klare parringen.

- Det ser veldig bra ut. Hanene er der de bør være, konstaterer Gunleif, og legger til:

- Det er veldig spennende å teste ut et før som kan gi bedre resultater og bedre dyrevelferd.

FØRING ER GOD DYREVELFERD

- Her ser dere hele korn i kråsen.

Utviklingssjef på kraftfôr i Fiskå Mølle, Harald Hetland, viser frem en fyldig krås. Den lille kråsen, hønans muskelmage, har stor betydning

for tarmfunksjonen. Med grovere partikler i fôret blir kråsen stimulert, og fuglen får bedre metthetsfølelse. Det gir langsommere næringsopptak og jevnere blodsukker gjennom døgnet.

- Den kråsen imponerer meg, sier Bjørn Gunnar Stalsberg, spesialrådgiver på fjørfe i Nortura. Han jobber tett med oppalere og rugeeggprodusenter på Øst- og Vestlandet.

- Dette bidrar til bedre dyrevelferd. Langsommere fordøyelse gir roligere atferd. Harald Hetland er landets fremste ernæringsspesialist på fjørfe, og det er riktig sted å teste fôret hos så dyktige produsenter som Haukelid. Dette er veldig spennende, sier spesialrådgiveren.

Både Gunleif og Elsa Haukelid merker forskjell på flokken etter overgang til nytt fôr.

- Det er en fordel at vi jobber tett med to flokker, da kan vi sammenligne oss imellom. Vi opplever at det er roligere i dette huset, det er en annen lyd her, sier Elsa, som fortsatt fører med pelletsfôr i sitt hus.

HØNEGAL

Det nærmer seg avreise for flokken. Om tre uker sendes alle av gårde til rugeeggprodusenten. Hanene drar en uke før for å tilpasse seg nytt hus og nye rutiner, før de får selskap av hønene og starter befruktning på naturlig vis.

- De mister litt hodet når hønene kommer, sier Elsa Haukelid og smiler.

>>

HARMONI I HØNSEHUSET

Vi kjører fra Forsand mot den lille øya Finnøy i Ryfylke. 93 kilometer og tre undersjøiske tunneler senere står vi på tunet til Lisa Breiland og ektemannen Tore. Her kommer avlsdyrene inn når de er 18 uker gamle.

Breiland tok over gården etter faren som 23-åring, og fikk ansvar for både rugeegg og ammekyr. Hun leverer 40 000 egg i uka til Hå rugeri, og legger dermed et viktig grunnlag for slaktekyllingproduksjonen i Rogaland. I eggrommet har hun direkte videooverføring fra dyrerommet på skjermen. Det samme har hun på mobiltelefonen. Det gjelder å ha kontroll på flokken fra dag én.

– Jeg kan ikke overlate noe til tilfeldighetene. Optimal ytelse krever fullt fokus fra oss produsenter, sier bonden.

>>

Optimal ytelse: Lisa Breiland legger til rette for et stødig produksjonsløp på Finnøy.

1

1) Fôr som dyrevelferd: Fôret har hele korn som stimulerer kråsen. Det gir roligere flokkatferd.

2) Hønemor: Rugeegg-produzent Lisa Breiland legger et stødig produksjonsløp på Finnøy.

3) Samarbeid: Rådgiver Stig Lasse Voster (t.v.), Lisa Breiland og utviklingssjef Harald Hetland i Fiskå Mølle.

4) Stor skala: Breiland leverer 40 000 egg i uka til Hå rugeri.

HARMONISK ATFERD

7500 frittgående foreldre dyr er fordelt på 1600 kvadratmeter. Breiland kjører faseføring med Fiskå Rugeegg Muesli. Hanene trenger mindre kalsium og får servert Fiskå Rugeegg Muesli Hane fra forskåler som er opphøyd fra gulvet.

– Fôret ser veldig bra ut. De liker hele korn og koser seg med maten. Det er ikke kamp om matfatet. Atferden er harmonisk, sier Breiland.

Fiskå Mølle lanserte også rugeegg-fôret i fjor vår. Erfaringer viser at bedre kråsstimulering gir bedre tarmfunksjon og synlig endring i flokkatferd. Det kan også Breiland skrive under på.

– Tidligere så de ikke opp fra forskåla da jeg kom inn i huset, det var en helt annen kamp om maten. Nå har de god tid. Noen tar seg et strøbad og vender tilbake til skåla etterpå, sier hun.

PRESISJONSIDRETT

Godt management og god dyrevelferd legger grunnlaget for et stødig produksjonsløp i rugeeggproduksjon. Det krever solid innsats og høyt presisjonsnivå for å levere et høyt antall befrukta egg hver uke. I oppverpingen har hun fullt fokus på flokken, og reiser ikke fra gården før hun når toppverping rundt 28-30 uker.

2

– Du kan si at humøret mitt følger verpekurven i perioder, sier bonden og ler.

– Det er veldig interessant, jeg har aldri en kjedelig dag. Du blir ikke utlært i denne produksjonen, sier Breiland, som går mange timer i huset hver dag. Tidsbruken varierer alt etter hvor hun er i innsettet.

– Jeg bruker mye tid i huset, og sjekker om alle dyr har det bra, at både høner og haner oppfører seg og ser ut som de skal. Vektutvikling på dyrene følger jeg også nøye med på, sier produsenten.

For å ha kontroll på vektutvikling veies 100 høner og 50 haner to-tre ganger i uken fra ankomst til hun når topp-føring. Deretter er de på vekta en gang i uken. Også riktig lysstyring er viktig for å lykkes med rugeegg.

– Når dyrene har riktig alder og kroppsvekt, og jevnheten på dyra er bra, kommer våren og jeg begynner forsiktig å øke lysstyrken og daglengden, forteller Breiland.

Nå er flokken 36 uker. Jevne og fine. Hun er fornøyd.

– Dyra er jevne og fine, klimaet er bra, og det er lite stress i huset, slår hun fast.

Produsenten kan vise til en klekkeprosent på 88,8 første klekk i dette innsettet. Hun har lite gulvegg og lite problemer i flokken.

– Jeg har god dialog med rådgiver, kraftfôrleverandør og andre produsenter. Det er viktig for å følge med på utviklingen i rugeegg-produksjon, sier Breiland.

I eggrommet gjør hun klar til produsenttreff med noen av de andre rugeeggprodusentene i fylket. Lunsjen er snart klar. Som en av 18 produsenter i Rogaland, jobber hun i et åpent og oversiktlig miljø.

– Vi utveksler erfaringer og lærer av hverandre. Det er veldig kjekt, sier Breiland. ||

Har du spørsmål om fjørfefôr?
Kontakt:

Harald Hetland, utviklingssjef
Mob: 906 40 620
E-post: harald.hetland@fiska.no

Fiskå Mølle starter import av plantevern

Maren Nordbo

Produsentene

Fra sesongen 2020 starter Fiskå Mølle med import av plantevernpreparater. Plantevern har vært en stor del av sortimentet i flere år, og med importen styrkes strategien om å være det eneste leddet mellom produsenter og bonde.

I år starter Fiskå Mølle med import av plantevernpreparater i samarbeid med DLA i Danmark. Fiskå Mølle har jobbet tett med DLA i over 20 år, med blant annet innkjøp av råvarer til kraftfôrproduksjon, gjødsel og landbruksplast. Nå styrkes samarbeidet ytterligere.

– Plantevernimport er et nytt steg i vår strategi om å være en kostnadseffektiv leverandør av driftsmiddel til landbruket. Det styrker konkurransen og gjør oss bedre rigget for videre vekst, sier Leif Kåre Gjerde, daglig leder i Fiskå Mølle.

LOKALISERT I MOSS

I de 55 årene som er gått siden Fiskå Mølle startet med kraftfôrproduksjon, har selskapet

utviklet seg til å bli landets største private aktør innen driftsmiddel til landbruket. Plantevern har gjennom mange år vært et viktig produktområde. Med siste års vekst i kornområdene på Østlandet har plantevern blitt en stadig viktigere del av sortimentet. Derfor er det naturlig å starte med egen import.

– Det er mye som skal på plass når en starter med import. Offentlige tillatelser, organisasjon, markedsmateriell og ulike administrative rutiner skal etableres i løpet av noen hektiske måneder i vinter, forteller Gjerde.

Importen av plantevern er lagt til Fiskå Mølle Moss, Fiskå Møllens kornhandelsselskap på Østlandet.

– Lokaliseringen i Moss gjør det naturlig å legge etableringen her. To av de største plantevernleverandørene har allerede eget lager i Moss, og det ble avgjørende for oss da vi skulle bestemme hvor hovedlageret vårt skulle ligge, sier Gjerde.

RIGGET OG KLAR

Salgssjef i Fiskå Mølle Moss, Jorun Almås, har ansvar for plantevernimporten. Rita Rakstad er ansatt som fagansvarlig på plantevern.

– Vi har de siste månedene hatt flere møter med alle leverandører. Det er mange detaljer å sette seg inn i, ikke minst med tanke på logistikk. Men nå er sortimentet på plass og bestillingene lagt inn, sier Jorun Almås.

De første leveransene kommer i midten av mars, og i månedsskiftet mars/april går de første preparatene ut til anlegget.

– Vi er klar og gleder oss, avslutter Almås.

Egne plantevernhefter hjelper deg i den daglige driften. Mer informasjon kommer på nettsidene plantevern.no og fiska.no. ||

Fiskå Mølle har et bredt utvalg plantevernmidler og dyktige fagfolk som hjelper deg å velge riktig.

Kontakt:

Jorun Almås, salgssjef plantekultur, Østlandet

Telefon: 916 82 134

E-post: jorun.almas@fiska.no

Sigurd Norland, fagansvarlig plantevern

Telefon: 982 61 260

E-post: sigurd.norland@fiska.no

Rita Rakstad, fagansvarlig plantevern

Telefon: 920 11 252

E-post: rita@ostmollene.no

6 tips

for å lykkes med sprøytinga

Det er smart å være i forkant for å få gode avlinger.
Her er seks tips for å lykkes med plantevern.

Rita Rakstad og Sigurd Norland er fagansvarlige på plantevern.

- 1 Vedlikehold sprøyta.** Pass på at sprøyta er funksjonstestet, ikke lekker, ikke har tette dyser eller doserer ujevnt. Vær nøye med renhold, bruk sprøytevask som All Clear mellom ulike kulturer og ved bruk av for eksempel Ally Class.
- 2 Kjenn skiftene dine.** Har du steder med problemugras/resistent ugras? Se etter om ugrasssprøytinga har virket cirka en måned etter sprøyting. Det som står igjen kan by på problemer neste sesong.
- 3 Vær forsiktig ved ensidig bruk av lavdosemidler.** Med ensidig bruk av lavdosemidler som Trimmer, Cdq, Tripali og Hussar kan det utvikles resistent ugras. Derfor anbefales bruk av resistensforebyggere/ blandingspartnere som Tomahawk 200, Pixxaro eller Legacy. Hvert tredje til fjerde år bør det brukes en resistensbryter som Ariane S eller Mustang Forte.
- 4 Viktig med vekstregulering.** Med klimaendringer har vekstregulering blitt viktigere. Vekstregulatorene både forkorter og styrker strået, slik at man forhindrer legde og dårlig kvalitet. Vekstregulering skal kun brukes i frodig åker der det er fare for legde, og må ikke brukes dersom åkeren er stresset på grunn av tørke eller for mye nedbør.
- 5 Pass på soppbehandling.** Over flere år har soppbehandling av bygg og hvete gitt en viss avlingsøkning. Hvis soppen har kommet så langt at den er synlig har den gjort mye skade på planta. Dette kan føre til avlingsnedgang, skruppne korn og dårlig hektolitervekt, for å nevne noe. Som i ugras gjelder det enda mer i soppbehandling å blande forskjellige virkestoffer. Noen produkter som for eksempel Proline, Comet og Talus inneholder bare ett virkestoff, og bør blandes med andre eller hverandre. Andre midler igjen er ferdig blanda produkter som kan kjøres alene, som Elatus Era, Aviator Xpro og Delaro.
- 6 Vær obs.** Det begynner å bli mye restriksjoner på avstandskrav til vann, utviklingsstadier hos planta, buffersoner og hvilke kulturer midlene er tillatt i. Samt at det er mange midler som har begrensninger i etterkulturer som fangvekster, ettergrøde og høstraps. Les alltid etiketten før bruk.

Lykke til med årets vekstsesong!

Comet Pro

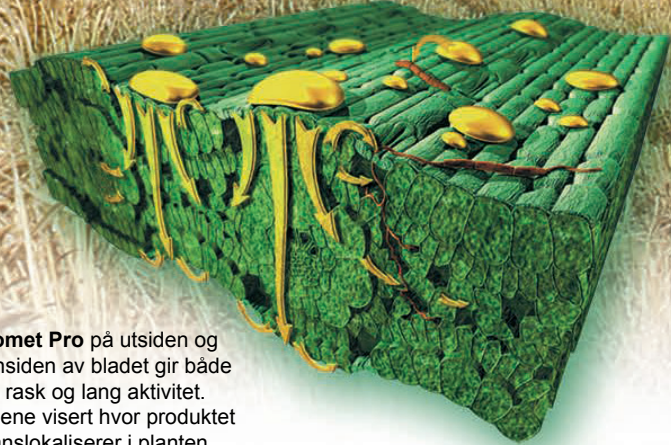
BASF

We create chemistry

Den sterkeste strobilurinen i alt korn

- Comet Pro har ny og forbedret formulering
- Comet Pro har god effekt mot de fleste soppsykdommer
- Comet Pro holder plantene grønne en lengre periode og øker næringsopptaket
- Comet Pro gir også fordeler uten synlig soppsykdom

Kontakt Fiskå Mølle for mer informasjon
Telefon 51 74 33 00

Comet Pro på utsiden og innsiden av bladet gir både en rask og lang aktivitet. Pilene viser hvor produktet translokaliserte i planten.

En **STERK** allrounder

- Brukes alene i bygg og havre
- Alene eller i blanding i hvete og rug
- To ulike virkemekanismer gir bred effekt
- Viktig med forebyggende behandling mot rust

Godt alternativ ved tidlig behandling i hvete

Kontakt din rådgiver eller besøk våre hjemmesider for mer informasjon.
Medlem i Norsk Plantevernforening. Bruk plantevernmiddelet med forsiktighet.
Les alltid etiketten for bruk! Se også advarselsetninger og faresymboler.

DELARO

www.cropscience.bayer.no

NYTT SOPPMIDDEL!

ELATUS™ ERA

– en ny æra innen soppbekjempelse

Elatus™ Era er det nye heldekkende soppmidlet til kornet ditt. I både hvete og bygg gir Elatus™ Era en fleksibel og pålitelig beskyttelse mot alle bladflekksykdommer og rust.

Begynn planleggingen på elatus.syngenta.no

syngenta®

TM

Medlem av Norsk Plantevern Forening.
Les og følg anbefalingene på etiketten.

Syngenta Nordics A/S
Tel: 45 96 87 70
www.syngenta.no

FISKÅ KRAFTFULL™

- nytt kraftfôr under uttesting

 Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr

Nedskaleringa av norsk mjølkeproduksjon og sterk betaling etter kjemisk innhald i mjølka gjer at Fiskå Mølle i Rogaland ønsker å teste ut eit meir framtidsretta kraftfôr til mjølkekyr.

Fiskå Kraftfull er eit fullblods kraftfôr, og vi trur dette vil konkurrere godt med både TopLac®, Melketopp™ og Smørbukk i framtida. I det nye føret har vi gjort kraftfulle grep for å maksimere dekningsbidraget til bonden, der både kraftfôrpris- og kvalitet står i sterk fokus. På den eine sida testar vi føret hos utvalde besetningar, men samtidig opnar vi opp for at alle kan få kjøpe dette allereie no. Dette fordi vi forventar at kraftføret fungerer veldig bra til grovfôr som har middels til lågt NDF-innhald. Fiskå Kraftfull™ bør vere høgaktuell for bønder som vil auke mjølkeprisen framfor mjølkeytinga og samtidig føre for høg fruktbarheit og klauvhelse.

PBV er tilpassa førsteslått 2019, som for mange var proteinfattig. I tabellen ser du nokre av eigenskapane til det nye føret samanlikna med andre kraftfôr. Legg merke til den gunstige prisen per MJ.

Rogaland/Agder per 6. februar 2020

	Råprotein, %	AAT20, g/kg TS	PBV20, g/kg TS	NEL20 MJ/kg TS	Øre per MJ*
Kraftfull™	18,5	132	+25	7,41	60,9
TopLac® Høg	20,8	139	+46	7,66	65,8
TopLac® Nøytral	18,4	135	+19	7,59	63,3
Melketopp™ Nøytral	17,2	122	+19	7,09	62,2
Smørbukk	15,4	110	+14	6,97	66,8

NYTT SPESIALKRAFTFÔR:

Fiskå Seinlaktasjon – for redusert nivå av frie fettsyrer i mjølka

Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr

Besetningar med mange kyr i seinlaktasjonen er utsette for å miste elitemjolkstillegget då det er vanleg at nivået av frie fettsyrer (FFS) i mjølka aukar. Fiskå Mølle tilbyr no eit nytt kraftfôr som reduserer risikoen i denne perioden.

FOTO: FRIDA MEYER

Dersom snittinnhald av FFS i tankmjølka i aktuell månad er over grenseverdien på 0,90 prosent, så misser ein elitemjolkstillegget. Dette utgjør 30 øre per liter. Leverer ein til dømes 30 000 liter så blir tapet 9000 kroner den månaden.

ÅRSAK - VERKNAD - TILTAK

I mjølka er fettett beskytta i såkalla fettkuler omgitt av ein membran. Fettprosent i mjølka aukar utetter i laktasjonen, og det skjer ved at fettkulene i mjølka blir større i volum. Når denne membranen av ulike årsaker blir øydelagt, vil enzym i mjølka spalte fettmolekyla, og eit av endeprodukta er frie fettsyrer. Eit høgt innhald av frie fettsyrer gir auka risiko for beisk smak på mjølka.

Fettkulene sprekk til dømes dersom mjølka blir piska eller den blir utsett for anna hard handsaming. Skånsam handtering av mjølka er ein føresetnad for å halde nivået FFS lågt; mjølkeanlegget må vere i orden. Kvaliteten av fettkulmembranen kan også ha blitt svak som følge av fettsyreprofilen i membranane, eller mangel på antioksidantar i fôret.

I tillegg har nedtrappinga av kraftfôr betydning. Det er som kjent viktig å trappe ned kraftfôret frå midtlaktasjonen og fram mot avsingning for å unngå feite kyr. Men mange har erfart at ein trappar for hardt ned dei siste 1-2 månadene

av laktasjonen så kan nivået FFS auke unødig mykje. Til dømes dersom mjølkeproduksjonen ikkje minkar særleg trass nedtrapping, og kua heller ikkje får kompensere bortfallet av energi gjennom auka grovfôropptak (manglande appetittføring eller dårleg surfôrskvalitet). Då mobiliserer kua eige kroppsfett som igjen aukar nivået med FFS.

Via føringa er det mogleg å styrkje fettkulmembranane, og ein kan også forsøke å motverka kua sin produksjon av mjølkefett denne tida slik at fettkulene ikkje blir så store. I Fiskå Seinlaktasjon har vi gjort begge deler.

EIGENSKAPAR

Mange av våre kundar har erfart at eit høgt nivå E-vitamin i rasjonen faktisk reduserer nivået FFS. I Fiskå Seinlaktasjon er derfor nivået E-vitamin veldig høgt. Også selen (Se) er løfta eitt hakk. Begge desse næringsstoffa motverkar oksidasjon i cellene, og det er grunn

for å mistenkje at dei har ein positiv effekt på kvaliteten av fettkulmembranane.

I tillegg har Fiskå Seinlaktasjon ein annan fettsyreprofil enn vanleg kraftfôr. Denne vil dels styrkje fettkulmembranen og dels redusere fettkulene sin størrelse.

Fleire rådgjevarar i Tine Sør fortel om positiv effekt på nivået FFS i mjølka i seinlaktasjonen av å gje 0,5- 1 kilo proteintilskot i tillegg til vanleg kraftfôr. Resepten vår er i utgangspunktet basert på den proteinrike TopLac Nøytral, så Fiskå Seinlaktasjon er derfor allereie ekstra proteinrik. Normal dosering av Fiskå Seinlaktasjon gir derfor meir protein enn normalt.

BESTILLINGSVARE

Fiskå Seinlaktasjon er bestillingsvare hos oss. Kontakt din lokale Fiskå Mølle-rådgjevar og avklar leveringstida der du er. ||

TINE Optifor er oppdatert til fôrplanlegging (Fiskå Mølle, Tau).

Om du er interessert i å prøve kraftfôret, kontakt

Kjell-Rune Vik, produksjef drøvtyggarfôr
Telefon: 982 61 270
E-post: kjell-rune.vik@fiska.no

Eller spør din lokale rådgiver på drøv.

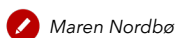

- De ser ut til å trives. Vekta er jevn og stabil, sier slaktegrisprodusent Børge Næss.

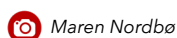
NYHETEN OPTI NORM ENERGI:

Landets rimeligste kraftfôr til slaktegris

Det nye slaktegrisfôret Opti Norm Energi kan øke lønnsomheten for svineprodusenter. – Det betyr mye i trange tider, sier produsentene Børge Næss og Kurt Nesse.

Maren Nordbø

Maren Nordbø

– Det ser veldig bra ut. Det er rolig i fjøset og dyra har god matlyst, sier slaktegrisprodusent Børge Næss.

På toppen av Heia i Strand kommune ligger Ryfylkebassenget langstrakt foran beitet. Næss og kona tok over heimgården hans for 15 år siden. Ekteparet drifter 260 000 liter melk i kvote, har fullt påsett av okser, ammekyr, 55 lamninger og 50 kalvinger i året. I 2010 bestemte de seg for å satse på slaktegris og bygget nytt fjøs. Med grundig arbeid, solide rutiner og et godt dyreblikk har Næss bygget opp en effektiv slaktegrisproduksjon de siste ti årene. For å hente marginer i en presset næring, gikk han over til å føre med Opti Norm Energi Våt før jul.

– Det har blitt mindre fortjeneste på slaktegris de siste årene. I tillegg til lave kjøttpriser er det større utgifter med nye velferdskrav. Vi henter marginer der vi kan, og kraftfôrprisen betyr mye i regnestykket, sier Næss og gir høy til ivrige snuter. Både høy, flis, silo og tørr mold fungerer som rotmateriale i fjøset. Han merker liten forskjell på dyra etter overgangen til nytt fôr.

– De ser ut til å trives. Vekta er jevn og stabil, sier bonden.

KAN SPARE 80 000 I ÅRET

Fiskå Mølle lanserte slaktegrisfôret Opti Norm Energi i fjor høst. Fôret har betydelig lavere FEn-pris, men samme kvalitet og stabilitet som tilsvarende slaktegrisfôr i sortimentet. Det gir bonden et lønnsomt alternativ. Tall fagbladet Svin har hentet for januar 2020 viser at Opti Norm Energi er markedets rimeligste kraftfôr til gris.

– Som kraftfôrleverandør er vi alltid på jakt etter muligheter som kan gi bonden lavere fôrkostnader. I kornsesongen 2019/2020 så vi muligheter for dette, og lanserte Opti Norm Energi som tørr- og våtfôr, sier produksjef på svin i Fiskå Mølle, Armando Oropeza.

Potensialet i besparelse i fôrpris ved bruk av Opti Norm Energi Våt er rundt 40 kroner per gris. Det gir en besparelse på over 80 000 kroner for en fullkonsesjons slaktegrisesetning.

– Vi har i 2018 og 2019 kjørt forsøk med Opti Norm Energi Våt i ulike fôringsstrategier. Disse viser fine resultater. Videre testing vil bli utført i år, sier Oropeza.

>>

Ny Ingris-rådgiver i Fiskå Mølle

Fra oktober 2019 er Hilde Elin Østerhus ansatt som Ingris-rådgiver i Fiskå Mølle. Hun hjelper bønder med å føre statistikk og optimalisere produksjonen. Hilde Elin har 13 års erfaring med Ingris, rådgiving og management fra Nortura, og er utdannet agrotekniker innen husdyr.

– Det er veldig kjekt å få være med og jakte på marginene hos kunder. Det er ikke økonomisk forsvarlig å drive dårlig i disse tider, og det er spennende å bidra til effektivisering og økt bevissthet, som igjen kan gi økte inntekter og god dyrevelferd. Jeg ser frem til å jobbe tett med dyktige bønder i Fiskå Mølle, sier hun.

Grisen har behov for riktig mengde næringsstoffer hver dag, med et fôr som er stabilt over tid. Opti Norm Energi sikrer jevn tilførsel av næringsstoffer. Børge Næss føret tidligere med Opti Norm Våt, men gikk over til Opti Norm Energi Våt da det ble lansert i høst. Han har fire daglige fôringer, og fører med automatisk våtføringsanlegg. For å oppnå idealvekt i besetningen, slakter han ut i tre omganger.

– Det viktigste er at føret er stabilt over tid, og dette ser veldig bra ut. Det er ren fortjeneste på bunnlinjen, sier Næss.

INGRIS SOM MOTIVATOR

Bonden fører statistikk i Ingris i samarbeid med rådgiver Hilde Elin Østerhus i Fiskå Mølle.

Han har full kontroll på fôrforbruk og tilvekst, og bruker Ingris som et viktig verktøy for å effektivisere driften.

– Det gir en god pekepinn på produksjonen. Det er motiverende i arbeidet, du ser hva som fungerer og hvor du eventuelt bør sette inn tiltak, sier Næss.

– Børge er utrolig dyktig. Han har et godt blikk for dyra og får mest mulig ut av produksjonen. Han leverer gode resultater år etter år, sier Østerhus.

Slaktegrisprodusenten har hatt et fôrforbruk som spenner mellom 2,28 FEn til 2,63 FEn per kilo tilvekst de siste årene. Ved siste innsett med Opti Norm Energi Våt var fôrforbruket på 2,65 FEn/kg tilvekst (se tabell).

– Det er mye å spare på riktig fôring. Ingris gir kontroll på tilvekst og fôrforbruk. Det er et viktig verktøy for å optimalisere driften, og flere slaktegrisprodusenter kan med fordel føre statistikk, sier Østerhus.

Hun poengterer at et godt kraftfôr er avhengig av en god bonde for å gi bedre driftsresultat og bedre økonomi.

– Bonden og hans rutiner og management er den viktigste enkeltfaktoren for gode resultat i slaktegrisproduksjonen, understreker Østerhus.

GODE ERFARINGER I TRØNDELAG

Slaktegrisprodusent Kurt Nessemø på Vuku i Verdal har også gode erfaringer med Opti

NORGES RIMELIGSTE KRAFTFØR TIL GRIS

Samme gode kvalitet og smaklighet
- med en betydelig lavere FEn-pris.

Nyheten Opti Norm Energi er landets
rimeligste kraftfôr til slaktegris*.

**Få bedre økonomi.
Bestill i dag.**

* Tall for januar 2020. Kilde: Fagbladet Svin

Godt gjort er bedre
enn godt sagt!

KONTAKT OSS FOR MER INFORMASJON
Tlf: 51 74 33 00
E-post: post@fiska.no

Fiskå Mølle
www.fiska.no

	Fôrkostnader per kg tilvekst, kr	Fôrforbruk Fen/kg tilvekst	Kjøttprosent %	Daglig tilvekst gram	Slaktevekt kg
Energi Våt (118 Fen)	8,29	2,65	60,8	1083	82,4

Norm Energi Våt. Han og kona fører frem
1500-1600 slaktegris i året.

– Grisen er veldig fornøyd. Ingen er syke og det er
rolig i bingen. Det ser veldig bra ut, konstaterer
Nessemo. Også smågrisprodusenten har gått
over til Opti Norm Energi Våt i slutten av
smågrisperioden.

– Det ser ut til at tilveksten er jevn og fin, sier
bonden og legger til:

– Økonomien i svinenæringen er dårlig og det
er spennende å prøve noe nytt. Alt som kan
bedre dekningsbidraget er kjærkomment, sier
Nessemo. ||

Vil du vite mer om
Opti Norm Energi?

Kontakt

Armando Oropeza, produksjef på svin
Mob: 940 32 920
E-post: armando@fiska.no

Har du spørsmål om Ingris?

Kontakt

Hilde Elin Østerhus, rådgiver
Mob: 481 65 311
E-post: hilde.osterhus@fiska.no

Bedre helse for dyr og mennesker

Både human- og dyrehelse står i sentrum ved det biomedisinske forskningssenteret Sandnes Education and Research Center Høyland (SEARCH). Senteret er en del av Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) sin seksjon for småfeforskning og husdyrhelse i Sandnes. Et samarbeidsprosjekt eid av Norsvin på etablering av embryotransfer på gris er ett av flere banebrytende prosjekter.

 Maren Nordbø

 Jon Arne Tjelta

– Vi skal øke kunnskap om sykdommer, diagnostikk og helse for både dyr og mennesker, sier Marianne Oropeza-Moe, førsteamanuensis og leder ved SEARCH.

Hun viser ektemann og rådgiver på svin i Fiskå Mølle, Armando Oropeza, rundt i en moderne operasjonssal. Etter ti år i finansierings- og planleggingsfasen åpnet SEARCH dørene våren 2019. Senteret er et tverrfaglig samarbeid mellom NMBU, Universitetet i Stavanger (UiS) og Stavanger Universitetssjukehus (SUS).

– Medisinske teknikker kan overføres mellom dyr og mennesker, så kunnskap på tvers av arter er svært nyttig. Også smitte kan skje mellom mennesker og dyr, sier lederen.

SPF-GRISER OPPSTALLET

– Grisen er en god modell for ulike typer forskning på menneskekroppen. Vi har mange fysiologiske, anatomiske og genetiske likheter, forteller Oropeza-Moe.

Senteret har en avdeling for oppstalling av griser tilpasset alle aldersklasser. Her er det plass til et 30-talls SPF-slaktegriser. Fra operasjonssalen kan forskerne følge med på dyrene via videooverføring. Det samme kan de gjøre på mobiltelefonen.

– Det gir oss veldig god kontroll på grisene, og legger til rette for ulike bruksområder, inkludert avlsforskning og velferdsforskning, sier lederen.

NYTTIG I FØRUTVIKLING

Senteret rommer omtrent 400 kvadratmeter. En hybridstue står klar til å innredes med CT-skanner og avansert angioutstyr innen våren 2021.

– Det gir gode muligheter for ulike typer studier som også skal komme svinenæringen til gode, sier Oropeza-Moe.

Senteret er realisert gjennom et spleiselag mellom NMBU, UiS, SUS og flere aktører i privat og offentlig sektor. SEARCH har også fått støtte over statsbudsjettet. Fiskå Mølle er en av bidragsyterne. Armando Oropeza mener forskningssenteret legger til rette for utviklingen i bransjen.

– Dette blir et viktig verktøy for oss som kraftfôrleverandør. Med CT-skanner kan vi blant annet måle kjøtt- og fettprosent og bruke det som et middel i førutvikling, sier han.

Karakterisering av purkas kjønnsorganer, skjede, livmorhals, livmor og eggstokker, blir

mulig in vivo (på levende dyr) på SEARCH. Purka kan legges i narkose, scannes og vekkes igjen etterpå, og dette muliggjør langtidsstudier. For eksempel kan fôringsrelatert innflytelse på purkas produksjonsresultater undersøkes over tid på denne måten. Dette kan ha betydning for framtidige produksjonsresultater hos smågrisprodusenter.

– Vi har god kontakt med næringen. Sammen kan vi jobbe med ulike problemstillinger og felles interesser. Alt ligger til rette for spennende prosjekter. Det er nyttig å jobbe sammen og utveksle erfaringer, sier kona.

Tett samarbeid: Daglig leder i SEARCH, Marianne Oropeza-Moe og ektemannen Armando Oropeza, produksjef på svin i Fiskå Mølle.

Sandnes Education and Research Center Høyland (SEARCH)

- Utdanning og etter- og videreutdanning av veterinærer og helsepersonell, som leger, spesialsykepleiere, offshoresykepleiere og så videre.
- Planlegge, gjennomføre og evaluere forsknings- og innovasjonsprosjekter innen human- og veterinærmedisin.
- Være et senter for faglig utveksling mellom ulike yrkesgrupper, som veterinærer, helsepersonell og ingeniører.
- Drive aktiv og god kunnskapsformidling ved for eksempel å arrangere fagseminarer ved senteret.
- Stimulere til kommersialisering av forskningsresultater, testing av nye produkter og etablering av nye helsebedrifter innen medisin og biomedisin.

EMBRYOTRANSFER PÅ GRIS

Flere spennende forskningsprosjekter er allerede satt i gang ved SEARCH. NMBU og SEARCH samarbeider med Norsvin i forbindelse med et prosjekt der Norsvin har et klart mål om å finne fram til teknikker for embryotransfer på gris. Man ønsker å etablere en metode for isolering av eggceller og embryo fra purker. I en sårbar næring kan det bli viktig for svinebøndene- og industrien.

– Bare se på afrikansk svinepest som har ført til enorme tap i blant annet Kina. Her til lands har Norsvin bygget opp et systematisk og moderne avlsarbeid på gris. Avlsmaterialet er ettertraktet

internasjonalt. Hvis man klarer å finne metoder for embryotransfer på gris, kan dette bidra til å bevare verdifull genetikk. Norsvin har som mål å bli de første i verden med denne teknikken, og vi er glade for at NMBU og SEARCH får være med, sier Oropeza-Moe.

Selv står hun i spissen for et forsøk på temperaturmåling for å anslå tidspunkt for grising. Også Fiskå Mølle har bistått i prosjektet.

– Overflatetemperaturen kan gi svar på når grisingen er nært forestående. Det vil være et nyttig verktøy for bonden, sier Oropeza-Moe.

LIVREDDENDE FØRSTEHJELP

Ulike typer kurs og akuttmedisinsk trening for helsepersonell foregår ved senteret. Øye-avdelingen ved SUS arrangerer traumekurs, og offshore-arbeidere kommer hit for kurs i livreddende førstehjelp.

– I forbindelse med slike kurs øves det blant annet på ulike førstehjelpsteknikker. Det er pasientsikkerhet i praksis, sier Oropeza-Moe. ||

For mer informasjon om vårt slaktegrisfôr, kontakt rådgiver:

Armando Oropeza, produktsjef på svin
Tlf. 940 32 920
E-post: armando@fiska.no

NYTT KRAFTFØR
FOR HØGARE TILVEKST

Gi lamma ein betre start på livet

Kopplam og diande lam på vårbeite viser stor interesse for godt kraftfôr i fôringsautomatar. Det nye kraftfôret Fiskå Lam Beite gir lamma ein betre start.

FISKÅ LAM BEITE:

- Svært rik på fiber
- God smaklegheit
- Høgt proteininnhald
- Tilpassa unge lam
- Lettar avvenninga frå mjølkeerstatning

FISKÅ LAM BEITE til haustbeiting og sterk slutføring av lamma. Det høge fibernivået oppretthaldast slik at magane held betre i kombinasjon med fiberfattig haustbeite. Dermed utnyttar vi potensialet for høg tilvekst, og får trivelegare lam.

FISKÅ MØLLE

Tlf: 51 74 33 00

FISKÅ MØLLE ETNE

Tlf: 53 77 13 77

FISKÅ MØLLE TRØNDELAG

Tlf: 73 85 90 60

FISKÅ MØLLE FLISA

Tlf: 62 95 54 44

Fiskå Mølle
www.fiska.no

VI LEVERER MER ENN KRAFTFØR

Få levert hjem – raskt og enkelt!

VI LEVERER:

- gjødsel
- såvarer
- plantevern
- kalk
- ensilering
- strø
- tilskuddsfôr
- melkeerstatning
- desinfeksjonsmiddel
- og mye mer

TOTALLEVERANDØR

God kvalitet til konkurransedyktige priser!